

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna

Innehållsförteckning

Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna	1
Inledning	2
<i>Ett program för de mänskliga rättigheterna .....</i>	<i>2</i>
<i><u>Avgränsningar .....</u></i>	<i><u>3</u></i>
<i><u>Andra styrdokument .....</u></i>	<i><u>3</u></i>
Vad är mänskliga rättigheter?	4
<i>Kommuners uppdrag .....</i>	<i>4</i>
<i>Skillnader i levnadsvillkor .....</i>	<i>5</i>
Arbete med mänskliga rättigheter	7
<i>Rättighetsbaserat arbetssätt .....</i>	<i>7</i>
<i>Ansvar för genomförande och samverkan .....</i>	<i>8</i>
<i>Modell för arbetet med mänskliga rättigheter .....</i>	<i>8</i>
<i>Uppföljning och utvärdering .....</i>	<i>9</i>
Fokusområden för stadens arbete med mänskliga rättigheter	10
<i>Kunskap och information .....</i>	<i>11</i>
<i>Välfärd och service .....</i>	<i>12</i>
<i>Delaktighet och inflytande .....</i>	<i>13</i>

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

Mål med programmet: Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism.

MR-programmet fungerar också som paraply för de tillhörande handlingsplanerna för:

- Att motverka rasism
- Barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad
- De nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter
- Ett jämställt Stockholm
- Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi)
- Romsk inkludering

MR-programmet och de tillhörande handlingsplanerna har tre fokusområden som har valts ut eftersom de tillsammans utgör grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter.

De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Valfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Arbetet med att uppnå målet med programmet och handlingsplanerna är nära kopplat till stadens demokratiarbete och arbetet med att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål i Agenda 2030 med fokus på principen *Lämna ingen utanför*.

Ett program för de mänskliga rättigheterna

Stockholms stad har tidigare haft flera olika program för att stärka de mänskliga rättigheterna, exempelvis Program för ett jämställt Stockholm, Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad, Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck och Stockholms stads strategi för romsk inkludering.

Nu tar staden nästa steg och samlar arbetet med de mänskliga rättigheterna i ett och samma program. Det görs mot bakgrund av

att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt samverkande och odelbara. De betyder att rättigheterna utgör delar av samma helhet och att ingen enskild rättighet kan anses vara viktigare än någon annan.¹ Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Staden fokuserar särskilt på att säkerställa de nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter, att motverka rasism, tillgodose barnets rättigheter och jämställdhet samt lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer, äldre och för personer med funktionsnedsättningar.²

Begreppet intersektionalitet har fått ökad betydelse, både inom forskning och i praktisk verksamhet. Begreppet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. En stockholmare kan exempelvis vara kvinna, ha en funktionsnedsättning och identifiera sig som rom. Det kan innebära att hon blir utsatt utifrån flera diskrimineringsgrunder samtidigt vilket förstärker utsattheten.

Analyser visar även att bland annat kön och ålder inte kan isoleras utan behöver förstås tillsammans med andra diskrimineringsgrunder samt faktorer som påverkar människors möjligheter såsom exempelvis utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

Avgränsningar Andra styrdokument

Det finns många styrdokument som tangerar program för de mänskliga rättigheterna. Detta medför att MR-programmet avgränsas i relation till andra program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. Följande är några exempel: *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning* behandlar rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. *Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation* behandlar en central del av jämställdhetsarbetet. *Handlingsplan för en äldrevänlig stad* tydliggör stadens ambitioner för att leva upp till äldre personers mänskliga rättigheter. *Stockholms stads kvalitetsprogram* beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

---

¹ [Mänskliga rättigheter – Institutet för mänskliga rättigheter \(mrinstitutet.se\)](http://mrinstitutet.se)

² Rättigheter för personer med funktionsnedsättning styrs särskilt genom *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning*. Äldre personers rättigheter styrs särskilt i *Handlingsplan för en äldrevänlig stad*.

Vad är mänskliga rättigheter?

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna antogs 1948 som en reaktion på Förintelsen och de fruktansvärda brott som begicks under andra världskriget. De mänskliga rättigheterna slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Exempel på grundläggande fri- och rättigheter är: Rätten till utbildning, bostad, arbete, delaktighet i samhället och frihet från hat, hot och våld. Rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan.

Kommuners uppdrag

Kommuner svarar för en stor del av de samhällsuppgifter som direkt berör de enskilda invånarna och har stor betydelse för arbetet med mänskliga rättigheter.

Utifrån internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och sitt demokratiska uppdrag ska kommunersäkerställa att alla människor får lika tillgång till sina rättigheter samt likvärdig service och bemötande. Sverige som stat har undertecknat och ratificerat en rad överenskommelser som definierar de mänskliga rättigheterna.

Följande är ett urval:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)
- Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (1950) – inkorporerad i svensk lag
- FN:s konvention mot alla former av rasdiskriminering (1969)
- FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor (1979)
- FN:s konvention om barnets rättigheter (1989) - inkorporerad i svensk lag
- Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1995)
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006)

I och med ratificeringarna ska svensk lagstiftning vara utformad så att de mänskliga rättigheterna dagligen skyddas, förverkligas och främjas i och av det offentliga Sverige. Ansvaret för att konventionerna och lagarna efterlevs åligger staten såväl som kommuner, från nationell till lokal nivå. Det handlar om allas förmåga att upprätthålla respekten för de mänskliga rättigheterna i det dagliga arbetet. Samtliga medarbetare och offentliga företrädare

i kommunen, oavsett funktion, har således ansvar att tillgodose alla invånares rättigheter.

Skillnader i levnadsvillkor

Länsstyrelsen Stockholm har gjort en regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholms län. Utgångspunkt för analysen är Sveriges åtaganden genom internationella konventioner och FN:s rekommendationer gällande Sveriges efterlevnad av de mänskliga rättigheterna. Bland annat har FN synliggjort att barnfattigdomen i Sverige ökar, att arbetsmarknaden är segregerad och att kvinnor som utsätts för intersektionell³ diskriminering ska ha rätt till bland annat utbildning och anställning på lika villkor.

En slutsats som länsstyrelsen drar är att den ekonomiska ojämlikheten ökar i Stockholms län. Rapporten visar också att personer som inte är födda i Sverige har de lägsta inkomsterna, i lägst utsträckning är matchade på arbetsmarknaden och i störst utsträckning lever i ekonomisk utsatthet. Utrikesfödda kvinnor och män är också kraftigt underrepresenterade bland folkvalda i kommunpolitiken.⁴

Återblick på Skillnadernas Stockholm, stadens Hållbarhetsrapport 2021⁵ och sociala hållbarhetskommisionens rapporter⁶ beskriver flera faktorer som påverkar förutsättningarna för stockholmarnas tillgång till de mänskliga rättigheterna. Rapporterna visar att den långsiktiga trenden i flera avseenden är positiv. Levnadsvillkoren blir bättre för stora delar av befolkningen i Stockholms stad. Folkhälsan och levnadsstandarden ökar och andelen stockholmare som har låg ekonomisk standard minskar. Staden har sedan flera decennier bedrivit ett framgångsrikt miljö- och klimatarbete och minskat koldioxidutsläpp från Stockholms geografiska område samtidigt som det finns ett utbyggt välfärdssystem, en arbetsmarknad med hög sysselsättning och ett rikt kulturliv.

Rapporterna visar dock också att det finns ojämlikheter i levnadsvillkor och stora skillnader mellan olika grupper av stockholmare och olika områden i staden. Exempelvis har stockholmarnas inkomster ökat i alla stadsdelsområden sedan år

---

³ Inklusive kvinnor som är flyktingar, asylsökande, migranter, romer, samer, afrosvenskar och kvinnor med afrikansk härkomst samt muslimska kvinnor. Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 2019.

⁴ Länsstyrelsen Stockholm [En regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholms län | Länsstyrelsen Stockholm \(lansstyrelsen.se\)](#)

⁵ [Hållbarhet - Stockholms stad \(start.stockholm\)](#)

⁶ [Utredningar och rapporter om social hållbarhet - Stockholms stad \(start.stockholm\)](#)

2012, samtidigt har skillnaderna mellan stadsdeområdena ökat. Tandhälsan hos barn och unga har förbättrats under lång tid men på Norrmalm hade 0,5 procent av 3-åringarna kariesskadade tänder 2022 jämfört med 8,4 procent i Spånga-Tensta.⁷ Att växa upp i fattigdom påverkar möjligheterna till goda livschanser. Fattigdom kan påverka barns liv på flera sätt, bland annat genom sämre hälsa, skolresultat och möjligheter att delta i aktiviteter på fritiden. Barnfattigdomen har minskat något i staden, men varierar kraftigt mellan olika stadsdelar.

Stadens rapporter inkluderar inte alltid statistik gällande särskilt utsatta grupper såsom nationella minoriteter, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättningar. Det kan bero på att gruppen är för liten för att resultatet ska bli representativt, eller på att det finns skäl att vara försiktig med att föra statistik om grupper med erfarenheter av förföljelse och diskriminering. Ofta finns nationell statistik eller information från myndigheter och forskning som kan användas och antas gälla i staden.

Personer med funktionsnedsättning har ofta svårare att komma in på bostads- och arbetsmarknaden och generellt en sämre hälsa än övriga befolkningen.⁸ [Därtill är risken för att utsättas för våld överlag större för kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med män med funktionsnedsättning.](#)⁹ Hot och hat liksom diskriminering mot hbtqi-personer förekommer också och särskilt transpersoner har sämre hälsa än befolkningen i stort. Det finns stora mörkertal gällande hatbrott och diskriminering som rör de nationella minoriteterna. Den statistik som finns visar att hatbrott med antiziganistiska motiv oftast var ofredande eller hets mot folkgrupp. Hatbrotten med antisemitiska motiv rörde sig oftare om hets mot folkgrupp och skedde oftare i digital miljö jämfört med hatbrotten generellt. Få diskrimineringsanmälningar inkommer till DO, de flesta rör romer.¹⁰ [Det vanligaste enskilda motivet bland anmälda hatbrott är afrofobi. De afrofobiska hatbrotten karakteriseras också av en hög förekomst av våld.](#)¹¹

---

⁷ Återblick på Skillnadernas Stockholm, 2024

⁸ Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029

⁹ [Myndigheten för delaktighet \(2023\) Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld. Myndigheten för delaktighet, 2023](#)

¹⁰ Länsstyrelsen Stockholm (2023) *Nationella minoriteter och minoritetsspråk, Minoritetspolitikens utveckling år 2022*

¹¹ [Brottsförebyggande rådet \(2022\) Afrofobiska hatbrott](#)

Rasism hindrar människor från att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda och har mycket negativa effekter för såväl individer som samhället i stort. Kunskapen om antisemitismens specifika drivkrafter och uttryckssätt behöver öka i samhället och åtgärder sätts in. Det behövs också åtgärder och ökad kunskap om andra former av rasism, såsom afrofofi, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer.

Konsekvenserna av klimatförändringarna och förlust av biologisk mångfald syns över hela världen och påverkar människor och områden i Stockholms stad på flera sätt. En rättvis klimatomställning handlar om att bedriva ett arbete som utgår från kunskap om miljöförändringarnas direkta konsekvenser för grundläggande rättigheter som hälsa och jämlika levnadsvillkor. Det betyder också att säkerställa möjligheten att leva ett gott liv framöver, för de barn som lever idag och de som kommer att födas. Tillgången till och åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna är alltså beroende av hur staden arbetar med ekologisk hållbarhet.

Arbete med mänskliga rättigheter

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar att lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030.

För att uppnå jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare ska staden även arbeta med sex handlingsplaner för:

- Att motverka rasism
- Barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad
- De nationella minoriteternas och urfolket samernas rättigheter
- Ett jämställt Stockholm
- Lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck (hbtqi)
- Romsk inkludering

Rättighetsbaserat arbetssätt

Att tillämpa ett rättighetsbaserat arbetssätt handlar om att skapa förändring genom att stärka människors egenmakt. Arbetssättet har sin grund i att alla stockholmare som stadens verksamheter kommer i kontakt med har rättigheter. Stockholmare har också rätt till delaktighet och inflytande i verksamheterna, vilket kan ske inom ramen för den ordinarie verksamheten men också strukturerat

genom olika former av medborgardialoger och ~~även~~ genom att lämna in klagomål på exempelvis diskriminerande bemötande eller bristande tillgänglighet.

Följande steg är centrala för ett rättighetsbaserat arbetssätt:

1. Identifiera de mänskliga rättigheter som det aktuella verksamhetsområdet ska tillgodose.
2. Identifiera villkor och förutsättningar för individer och grupper som berörs av verksamheten.
3. Vad kan verksamheten göra för att se till att rättigheterna respekteras? Hur kan verksamheten utvecklas och anpassas för att passa alla stockholmare? Hur kan diskriminering förebyggas och motverkas?

När ett rättighetsbaserat arbetssätt tillämpas systematiskt i verksamheten förebyggs ojämlikhet och diskriminering.

Ansvar för genomförande och samverkan

Nämnder och bolagsstyrelser ska utveckla arbetet med att främja jämlika och jämställda levnadsvillkor samt förebygga, upptäcka och åtgärda hinder samt motverka normer som begränsar tillgången till de mänskliga rättigheterna.

Arbetet med mänskliga rättigheter ska vara systematiskt och sammanhållet. Det ska utgå från stadens ordinarie ledningssystem och processer, kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med verksamhetsplaneringen utgå från att arbetet med de mänskliga rättigheterna är tvärsektoriellt och handlar om att göra skillnad i människors vardag. Arbetet behöver anpassas och utformas med särskild hänsyn till de grupper som har svårast att få sina rättigheter tillgodosedda. Jämställdhetsintegrering är en viktig del i arbetet.

Utmaningarna är tvärsektoriella och kräver samverkan, inte bara inom staden utan även med civilsamhället, akademien, näringslivet och övrig offentlig sektor. Staden är också en stor upphandlare och har därför möjligheter att främja de mänskliga rättigheterna genom de krav som ställs vid inköp och upphandlingar.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, uppföljning och, vid behov, att tydliggöra stadens riktning och prioriteringar i arbetet med de mänskliga rättigheterna.

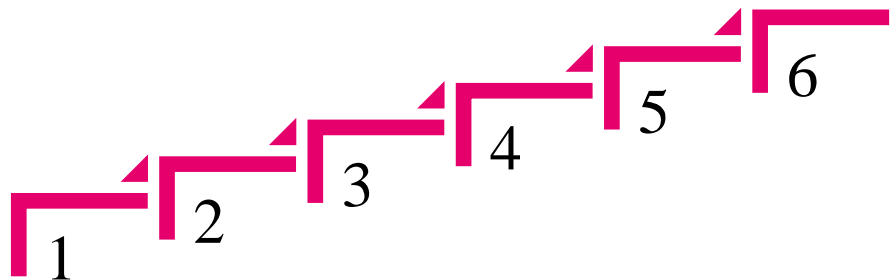
Modell för arbetet med mänskliga rättigheter

Stadsledningskontoret har tagit fram en modell i form av en trappa som beskriver olika steg i arbetet med att säkerställa de mänskliga rättigheterna. Modellen ska inte ses som statisk eller universell, utan

som ett stöd för att identifiera olika steg och delar av ett MR-arbete. En förutsättning för arbetet är att kompetenshöjande insatser genomförs löpande samt att möjligheter till delaktighet och inflytande finns för målgrupperna.

Modellen kan också vara till hjälp för att bedöma och följa upp en verksamhets arbete och för att förstå vad som är nästa steg i utvecklingsarbetet. Ett utvecklingsarbete är inte alltid linjärt och behöver inte följa trappstegens ordning. Exempelvis kan metoder och arbetssätt behöva revideras med ny kunskap, metoder för delaktighet och inflytande kan tillämpas i alla trappsteg och nyanställda behöver också få ny kunskap kontinuerligt.

1. Kompetenshöjande insatser sker regelbundet och till nyanställda.
2. Styrdokument och rutiner inkluderar de mänskliga rättigheterna och identifierar grupper som har svårare att få sina rättigheter tillgodosedda.
3. Metoder och arbetssätt för kartläggningar och analyser är anpassade för och används i verksamheten, exempelvis rättighetsbaserat arbetssätt, barnkonsekvensanalys, jämställdhetsanalys och universell utformning (funktionshinderperspektivet).
4. Delaktighet och inflytande tillgodoses i frågor som berör verksamhetens målgrupper direkt och indirekt.
5. Systematiskt arbete - insatser tas fram utifrån mål, identifierade utmaningar och analyser.
6. Sammanhållen uppföljning av arbetet genomförs utifrån mål, prioriteringar och utvecklingsområden.

Uppföljning och utvärdering

Stockholms stads arbete med de mänskliga rättigheterna ska vara systematiskt och sammanhållet. Det ska utgå från ordinarie

processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med de mänskliga rättigheterna och jämlika livsvillkor för alla stockholmare med särskilt fokus på: Att förebygga och motverka diskriminering och rasism, tillgodose barnets rättigheter, hbtqi-personers rättigheter, jämställdhet, nationella minoriteters och urfolket samernas rättigheter, äldre personers rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Den trappa som beskrivs ovan kan användas som en modell för arbetet med mänskliga rättigheter och kan även med fördel användas i uppföljningsarbetet. Nämnderna uppmantras att bedöma sin position i trappan och föreslå åtgärder som bidrar till nästa steg.

Stadsledningskontoret följer upp stadens arbete för mänskliga rättigheter inom ramen för ordinarie uppföljningsprocess. Vartannat år gör stadsledningskontoret en bedömning av stadens arbete som helhet med utgångspunkt i nämndernas rapportering i verksamhetsberättelsen, övrig relevant statistik och modell för arbetet med mänskliga rättigheter. Bedömningen sammanställs i en rapport som lämnas till kommunfullmäktige.

Fokusområden för stadens arbete med mänskliga rättigheter

MR-programmets tre fokusområden har valts ut eftersom de tillsammans utgör grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter.

De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Välfärd och service
- Delaktighet och inflytande

MR-programmet och de tillhörande handlingsplanerna ska bidra till ett intensifierat arbete inom de tre fokusområdena. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser ska öka sin kunskap, förbättra informationen och bemötandet samt stärka stockholmarnas delaktighet och inflytande.

Exempelvis behövs kunskap inom stadens verksamheter om de nationella minoriteternas rättigheter och stadens verksamheter

behöver informera stockholmare om deras rättigheter och stadens arbete med MR. Detta är en del av fokusområde ett: Kunskap och information.

Stadens verksamheters lokaler ska vara tillgängliga och alla medarbetare ska bemöta stockholmarna likvärdigt, något som är en del av fokusområde två Valfärd och service.

Stockholmarnas delaktighet och inflytande i stadens verksamheter behöver öka, särskilt de stockholmare som riskerar att lämnas utanför eller inte få sina rättigheter tillgodosedda. Detta arbete ingår i fokusområde tre Delaktighet och inflytande.

Genom att utgå från fokusområdena kan utmaningar identifieras för olika individer och grupper och arbetet med diskrimineringsgrunderna kan ske sammanhållet för att förebygga och motverka diskriminering och rasism samt tillgodose barnets rättigheter, hbtqi-personers rättigheter, jämställdheten, nationella minoriteters och urfolket samernas rättigheter, äldre personers rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Exempelvis kan en insats kopplad till ett likvärdigt bemötande motverka rasism och samtidigt förbättra för flera av de grupper som staden behöver arbeta särskilt med såsom hbtqi-personer, barn och romer.

Kunskap och information

Stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om mänskliga rättigheter med särskilt fokus på att förebygga och motverka diskriminering och rasism, tillgodose barnets rättigheter, hbtqi-personers rättigheter, jämställdhet, nationella minoriteters och urfolket samernas rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utöver grundläggande kunskap kan behoven vara olika. Exempelvis behöver verksamheter som arbetar direkt med utsatta personer delvis annan kunskap om mänskliga rättigheter än verksamheter som inte gör det. Verksamheter som riktar sig till barn behöver också delvis annan kunskap än verksamheter som riktar sig till vuxna och så vidare.

Kunskap avser här dels att det i verksamheterna säkerställs att medarbetare har kunskap, exempelvis genom utbildningsinsatser, dels att verksamheterna använder relevant statistik och rapporter som bidrar med kunskap om hur skillnader i levnadsvillkor ser ut för olika grupper i staden.

Rådande normer och värderingar i samhället kan påverka situationen för stockholmare, inte minst för grupper och individer som bryter mot dessa normer. Det kan exempelvis handla om

sexistiska normer, vithetsnormer eller heteronormen. Även rasistiska perspektiv, exempelvis antisemitiska och islamofobiska tankefigurer, försämrar livsvillkoren för de som utsätts och har negativ påverkan på samhället. Stadens MR-arbete ska vara inkluderande, normkritiskt och ha ett intersektionellt perspektiv.

Information avser här att staden också behöver informera om de rättigheter stockholmarna har samt om hur vi arbetar för att säkerställa dessa. Det kan exempelvis handla om att informera personer som tillhör de nationella minoriteterna om deras rättigheter med hjälp av en broschyr eller att visa att verksamheten har kunskap om hbtqi-personers levnadsvillkor genom att exempelvis sätta upp en prideflagga i väntrummet. Det finns inte alltid statistik att tillgå om alla grupper. Det kan bero på att gruppen är för liten för att resultatet ska bli representativt, eller på att vi behöver vara varsamma med att föra statistik om grupper med erfarenheter av förföljelse och diskriminering.

Istället kan undersökningar som olika myndigheter eller forskare har utfört fungera bra som underlag för att få kunskap om skillnader i levnadsvillkor, och en ökad förståelse, även om dessa inte är helt representativa.

Välfärd och service

Stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare.

Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till stockholmarna. Det finns stora möjligheter att arbeta för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras, exempelvis så väl i bemötandet av enskilda individer som i stadsutvecklingsprocessen, genom att se till att bostäder, gator och de offentliga rummen är tillgängliga och trygga för alla. Rätten till bostad är en mänsklig rättighet där bostadsbrist, otrygga boendesituationer och hemlöshet står i vägen för att människor ska få sina rättigheter tillgodosedda.

Ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare är centralt för att tillgodose de mänskliga rättigheterna i stadens verksamheter. Det betyder inte att alla ska behandlas lika, utan att alla ska bemötas och behandlas respektfullt och utifrån sina förutsättningar och behov. Som medarbetare i stadens verksamheter ska vi ha stockholmarnas fokus vilket kräver att vi är lyhörda och har en aktiv dialog i alla möten.

Stadens verksamheter ska skapa lösningar med universell utformning vilket innebär att produkter, miljöer och tjänster ska utformas för att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning. Det kan handla om informationstjänster, byggd miljö och allmänna platser. Vi ska även anpassa verksamheterna till

särskilda grupperns behov och förutsättningar samt åtgärda befintliga brister i tillgängligheten så att alla kan ta del av vår välfärd och service oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder. Det kan handla om fysiska brister och även om att skapa en trygg plats för alla.

Delaktighet och inflytande

Stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjligheter till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför.

Stockholmarnas möjligheter till delaktighet och inflytande i utvecklingen av staden är viktiga, dels för att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter och dels för att inkludera invånarens kunskap och erfarenheter av lokalsamhället i stadens utvecklingsarbete och i omställningen till ett hållbart samhälle.

Barn och unga under 18 år utgör ungefär 20 procent av stockholmarna. Barns rätt till delaktighet och inflytande är en grundläggande förutsättning för stadens möjlighet att leva upp till barnkonventionen. Barn vill vara med och påverka, det har exempelvis Stockholms stads barnombudsman beskrivit. Barnombudsmannen pekar också på vikten av att involvera grupper av barn som har svårare att få sina rättigheter tillgodosedda, till exempel barn med funktionsnedsättning, barn från socioekonomiskt svagare områden, våldsutsatta barn, nyanlända barn och små barn.¹²

Ett av stadens gemensamma förhållningssätt är stockholmarnas fokus. Stockholmarnas fokus innebär att anta målgruppernas perspektiv för att få en förståelse för deras uttalade och outtalade behov.¹³ Detta är centralt för att förstärka arbetet med de mänskliga rättigheterna i staden. Genom att arbeta med olika former för delaktighet och inflytande, såsom medborgardialoger och medborgarbudget samt utveckla dessa arbetssätt och processer för att inkludera grupper som inte alltid gör sina röster hörda stärks de mänskliga rättigheterna i staden.

I verksamheter där enskilda möten sker mellan stadens medarbetare och invånare, såsom exempelvis inom socialtjänsten, är det viktigt med arbetssätt som möjliggör inflytande och delaktighet för den enskilde.

---

¹² Stockholms stads barnombudsman, Rapport 2021

¹³ Stockholms stads kvalitetsprogram

Det civila samhället spelar en viktig roll för lokal demokrati och delaktighet. Funktionshindersråden, pensionärsråden, råd för nationella minoriteter och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 är viktiga sammanhang för att inhämta civilsamhällets synpunkter på stadens arbete med de mänskliga rättigheterna. Samtliga råd ska involveras i genomförandet av programmet.